

Datum

31 maart 2022

Onderwerp

Doelmatig en rechtvaardig: advies FNV, Milieudefensie en NVDE voor besteding Klimaatgelden

Geachte Kamerleden,

Met het vrijmaken van € 35 miljard voor het klimaat- en transitiefonds toont het kabinet dat het de aanpak van de klimaatcrisis serieus neemt. Ook vanwege geopolitieke verhoudingen is het van groot belang dat Nederland de afhankelijkheid van gas en olie uit bijvoorbeeld Rusland zo snel mogelijk afbouwt. De urgentie is dus steeds duidelijker, nu nog de manier waarop. Voor een snelle, effectieve energietransitie met voldoende draagvlak is het cruciaal dat de beschikbare gelden zo doelmatig en rechtvaardig mogelijk worden besteed. Het geld kan tenslotte maar één keer worden uitgegeven.

Het is essentieel dat budget dat uitgekeerd wordt aan bedrijven daadwerkelijk leidt tot structurele verduurzaming en dat het geld wordt besteed binnen sociaal rechtvaardige kaders. Ook in bredere zin moet worden geborgd dat de besteding van het klimaat- en transitiefonds stuurt op structurele verduurzaming van de Nederlandse economie als geheel. Dat betekent heldere keuzes over de besteding van het geld en oog voor een eerlijke verdeling van de lusten en lasten. Zo moet de energierekening van burgers zoveel mogelijk worden ontzien, zeker bij de lagere inkomensgroepen.

Vanuit de gedeelde expertise van onze drie organisaties adviseren wij de minister om de volgende 7 randvoorwaarden te stellen aan de besteding van het budget, waarin bovenstaande nader wordt uitgewerkt.

1. Kies koers bij de verduurzaming van de industrie

De noodzaak om in 2050 klimaatneutraal te zijn, betekent dat Nederland keuzes zal moeten maken welke industrieën en sectoren ook in 2050 nog actief zullen zijn in ons land, en onder welke voorwaarden. Dit moet ook meewegen in de allocatie van de klimaatmiljarden. Zonder deze keuze bestaat het risico dat een deel van het klimaat- en transitiefonds weggegooid geld is, de transitie vertraagt of zelfs in de weg zit.

2. Verbind harde eisen aan geld voor bedrijven, o.a. in de bindende maatwerkafspraken

In het klimaat- en transitiefonds wordt € 4 miljard beschikbaar gesteld voor ontwikkeling van infrastructuur, € 15 miljard voor de opschaling van hoogwaardige energiedragers en 3 miljard voor bindende maatwerkafspraken met de grootste uitstoters. Doel hiervan is om de energietransitie te versnellen door deze voor bedrijven en industrie financieel makkelijker te maken.

Bij de besteding van dergelijke bedragen is het niet meer dan logisch dat de ontvanger het geld alleen mag besteden binnen strikte kaders, waarbij moet worden geborgd dat het geld rechtstreeks wordt besteed aan de beoogde verduurzaming in Nederland. Daarbij moeten structurele verduurzaming, afrekenbaar resultaat, wederkerigheid en sociale rechtvaardigheid

voorop staan. Dit betekent ook dat bedrijven een klimaatplan hebben om te verduurzamen binnen de Parijsafspraken.

3. Stuur meer met normering en wetgeving

Met alleen een weloverwogen inzet van de klimaatmiljarden en andere financiële middelen, halen we de klimaatdoelen niet. Naast stimulering en beprijzing is normering essentieel om de doelen te halen, om de transitie betaalbaar te houden en om een level playingfield te creëren voor koplopers. Dit zorgt ervoor dat de klimaatmiljarden effectiever worden besteed en dat stimulering sneller kan worden afgebouwd. Normering versterkt effectieve inzet van stimuleringsbudget, en stimuleringsbudget draagt bij aan het toewerken naar de norm. Een te eenzijdige inzet op stimulering en subsidies frustreert ook het 'de vervuiler betaalt'-principe binnen het generieke milieu- en klimaatbeleid - normering corrigeert dit.

Normering kan bijvoorbeeld met regels voor steeds schonere apparaten, voertuigen zonder uitstoot of energiedragers (zoals duurzame elektriciteit). Ook verplichtingen voor bedrijven en huishoudens zijn nodig. Dwing rendabele investeringen in het bedrijfsleven en de industrie af: alle energiebesparing die zich terugverdient binnen vijf jaar moet verplicht worden doorgevoerd, en handhaaf deze regels actief, o.a. via de Wet Milieubeheer. Breid de wet bovendien uit naar meer bedrijven en instellingen en ook naar duurzame opwek. Bovendien kan een klimaatplicht bedrijven helpen in lijn te komen met het Parijsakkoord. Bij verhuurders en huishoudens kan wetgeving bijvoorbeeld via een verbod op nieuwe CV-ketels en minimaal hybride warmtepomp bij vervanging. Normering voor huishoudens moet zeker in de beginjaren gepaard gaan met stimuleringsmaatregelen, zodat iedereen mee kan in de energietransitie.

4. Ontzie de energierekening, zet in op structurele verduurzaming

We dringen aan op een versnelling van de opschaling voor duurzame elektriciteitsopwek, ook om de onafhankelijkheid van de Nederlandse energievoorziening te vergroten. Voor meer duurzame warmte, elektrificatie in de industrie en duurzame opwek moet de SDE++ beter worden ingezet voor effectieve verduurzaming van het hele energiesysteem. Ook het vergroten van de inzet op energie-efficiëntie en -besparing is essentieel en vergt een forse inzet van middelen, gekoppeld aan strengere energiebesparingsvoorschriften die gehandhaafd worden.

Ontzie hierbij de energierekening van huishoudens, zeker in de lagere inkomensgroepen. Doe dit door te anticiperen op de stijgende CO₂-prijzen, de begrotingsreserves duurzame energie te benutten en zoveel mogelijk uit algemene middelen te financieren.

Zet daarnaast in op structurele verduurzaming van woningen, inclusief de nodige financiële stimulans voor maatregelen. Zorg voor een goede toegankelijkheid tot subsidies en leningen en garandeer dat het budget voldoende is voor alle aanvragen. En maak afspraken met woningcorporaties voor de snelst mogelijke acties voor huurders. Dit is naast klimaatimpact cruciaal om de afhankelijkheid van fossiele energie zoals aardgas te verminderen. Deze aanpak zorgt voor een rechtvaardiger verdeling van de lusten en lasten en zorgt ervoor dat iedereen, ongeacht de dikte van de beurs, de voordelen kan ervaren van een klimaatbestendig Nederland.

5. Zet in op een effectief en samenhangend Groene Banenplan

Één van de grootste uitdagingen in de energietransitie is het gebrek aan voldoende passend geschoolde medewerkers om het werk uit te voeren. De aankondiging van het Groene Banenplan in de Kamerbrief van minister Jetten¹ is een goede eerste stap in die richting. Een concreet plan van aanpak en voldoende budget zijn onontbeerlijk voor de slagingskans, met voldoende aandacht voor zowel de arbeidskrachte als de verdwijnende banen in de fossiele sectoren. In het plan moet dan ook voldoende aandacht zijn voor zowel (om)scholing en goede arbeidsvoorwaarden vanwege het belang voor werving en behoud van medewerkers in de duurzame energiesector, als ook voor goede van-werk-naar-werktrajecten én compensatie voor werknemers uit fossiele sectoren, bijvoorbeeld naar het Kolenfondsmodel.

6. Betrek de betrokkenen

De energietransitie raakt ons allemaal, maar sommigen directer dan anderen. De veranderende markt en spelregels voor een groot aantal bedrijven en sectoren hebben direct effect op de werknemers in de betreffende sectoren. Daarnaast ziet een deel van Nederland zijn of haar leefomgeving veranderen om de energietransitie mogelijk te maken. Daarom is het van belang om de betrokkenen gelijk aan het begin te betrekken in het vormgeven en uitwerken van de plannen. Dus gebruik de expertise van de duurzame energiesector en de wetenschap, geef medewerkers en omwonenden medezeggenschap in de vormgeving van de plannen en faciliteer participatie en lokale energiecoöperaties.

7. Integrale blik

Het kabinet benoemt in het coalitieakkoord ook het belang van de circulaire economie en het zorgvuldiger omgaan met grondstoffen. Daarnaast staan er in het coalitieakkoord ook terecht plannen voor het aanpakken van de stikstofproblematiek en het tegengaan van de teloorgang van de natuur en de biodiversiteit. Deze doelstellingen moeten integraal terugkomen in de verdere uitwerking van de plannen voor de besteding van het klimaat- en transitiefonds, om te voorkomen dat de ene transitie de andere tegenwerkt. Daarnaast is het nastreven van deze doelen alleen kansrijk indien ze onderdeel zijn van een toekomst waarin ook ongebreidelde materiële groei wordt vervangen door welzijns groei.

Met vriendelijke groet,

Bas van Weegberg, bestuurder FNV

Donald Pols, directeur Milieudéfensie

Olof van der Gaag, voorzitter NVDE

¹ Kamerbrief Uitwerking coalitieakkoord Klimaat en Energie d.d. 11 februari 2022